

Benden geriye tek kitap kalacaksa bu o olsun istedim

Yeni kitabı Yerli Yersiz Cümleler'i ve yazarlığımın 20. yılını konuştuğumuz Nazan Bekiroğlu, "Kendi satırlarımın altını çizdim ve işte cümlesini ortalığa saçtım. Şimdi benim bende ne gördüğüm de ortaya çıkacak. O da yaralarımından ibaret," diyor.

N

azan Bekiroğlu'nun dört yıllık üniversite hayatı hariç hep yaşadığı kentteyiz. Trabzon'da. Hava rüzgârlı, güneş kendini bir gösterip bir kayboluyor, arada yağmur çiseliyor. Deniz çalkantılı... Fazla vakit kay-

betmeden KTÜ'nün Fatih kampüsüne doğru yol alıyoruz. Niyetimiz Nazan Bekiroğlu ile yeni kitabı *Yerli Yersiz Cümleler*'i konuşmak. Fakültenin loş koridorlarını geçip kapısı açık odadan içeri girdiğimizde bizi bekliyor buluyoruz Nazan Hoca'yı. Kitaplarla çevrili uzun ince dikdörtgen bir oda... Sade, çiçekli bir masa... Sağındaki açık pencereden dalga sesleri duyuluyor. Defterler ve kalemler hemen elinin altında... Kitaba geçmeden defterlerden konuşuyoruz. Nazan Hoca bilgisayar kullansa da yazılarını çizgili defterlere yazıyor. Dolmakalem ya da tükenmez kalem değil pilot kalem tercih ediyor. Hemen oturduğu masanın arkasındaki kitaplığın alt bölümünden fiyonk atılmış defterleri çıkarıyor. "Bu defterler *Yusuf ile Züleyha*'nın, bu defterler *Nar Ağacı*'nin bunlar *Lâ*'nın..." Yayımlanmış kitapların hepsinin defterlerini saklıyor. Belki yüzlerce kez Nazan Hanım'a sorulmuş soruyu bir de ben yöneltiyorum söyleşiye geçmeden. "Nazan Hocam ne zaman İstanbul'a yerleşiyorsunuz?" Öyle bir niyetinin olmadığını söylüyor. Okulundan ve şehirden memnuniyetini anlatıyor. Fakültede daha çok doktora ve yüksek lisans öğrencilerini takip ediyor. Adına açılmış resmî hesaplar olsa da sıkı bir sosyal medya takipçisi değil. Bu hesapları direkt kendisi kullanmıyor. Fakat izni ve bilgisi dahilinde paylaşımlar yapıyor. Çay eşliğinde süren koyu bir muhabbetin ardından *Yerli Yersiz Cümleler*'i konuşmaya başlıyoruz.

***Yerli Yersiz Cümleler*'e bir aforizmalar diyebilir miyiz ya da "altı çizili cümleler"den mi oluşuyor?**

Altı çizili cümleler demek daha uygun. Bu kitap, başlarken gözüme pek kolay görünmüştü ama sonrasında birkaç zorlu problem belimi büktü. Bunlardan biri aforizmalar mı yoksa altı çizili cümleler mi meselesiydi. Çünkü öyle cümleler vardı ki tek başına yeterliydi. Ama öyleleri de vardı ki ancak bir bağlam içinde anlamlı ve değerliydi. Cümlelerin hatta paragrafların da altını çizmek gerektiği bu yüzden. Bir diğer problem lirikler ve didaktikler arasında yaşandı. Dikkatli bir göz bu kitapta lirik cümleleri seven ama didaktiklerden de vazgeçemeyen birinin bocalamasını fark edecektir. Sonunda temaya ve tasnife öncelik verdim ve lirik bir cümleler dizisinin hemen yanına didaktik olanı da almaya cesaret ettim.

"Yersiz Cümleler"den kitaplarda yerini bulamamış, defterde kalmış cümleleri mi anlamalıyız? Bu ismin bir hikâyesi var mı?

Önce hiçbir şekilde yayımlanmamış, sağda solda, defterlerde, bilgisayar dosyalarında kalmış pek çok cümleden kurtulmak istedim. Onlarla artık bir bağım kalmasın. (Bu ihtiyacın sebebi üzerinde düşünüyorum hâlâ. Doğru dürüst bir cevap da veremedim henüz.) "Yerini Bulamamış Cümleler" gibi bir isim düşünmüştüm o günlerde. Bu tasarımdan bahsedince Leyla, "yani Yersiz Cümleler" dedi, "evet" dedim. Aynı sohbet esnasında hayal kanatlandı, gazete ve dergilerde kalmış ama iki kapak arasına girmemiş yazıları da elemeye heves ettim. Cümleye bir kez bulaşınca kitaplarımı da taramayı hayal ettim. Bu kez Leyla, Yerli Cümleler dedi. Ben de, *Yerli Yersiz Cümleler* diye tamamladım. Önce ismi geldi bu kitabın. Bir isim bir kitabı zorladı bir bakıma.

Biliyoruz ki Nazan Bekiroğlu kitapları "kendisiyle defterler doldurulan, bilek ağrıtan, uyku bölen" süreçlerden sonra gelmiştir. Yerli Yersiz Cümleler nasıl bir ihtiyaçtan doğdu?

Cümleye atfettiğim kıymet yazdıklarım da açıktır. Cümleyle düşündüğümü, mânâ biriminin cümle olduğunu sık sık dile getir-

mişimdir. Cümle, şiirdeki dizenin nesirdeki karşılığı bence. Ve bu da kaçınılmaz olarak şiirsel bir nesrin sahibi olmakla hem övülen hem itham edilen biri olarak beni kendi cümlelerimi bir arada görmek hevesine sevk etti. Belki benden geriye tek kitap kalacaksa bu o olsun diye. Kitabın adının hikâyesini anlattım. Ama ille de yeni bir isim gerekse o da belki Nazan Bekiroğlu Kitabı olabilirdi.

Kitaba aldığınız cümleleri neye göre seçtiniz? Zor oldu mu bu seçim?

Seçim zor olmadı. Bir okuyucu gibi, "Ben olsam hangi satırların altını çizerdim?", bunu merak ettim ve kolayca çiziverdim. Böylece binlerce cümle çıktı ortaya. Peki, şimdi ne olacak? Ne yapacağız bunca cümleyi? Tasnif edeceğiz. Neye göre? Temalarına göre. Fakat cümle, bağlamından kopunca yeni yüklerle yüklendi ve mesela yerinde aşka dair duran bir cümle yersizliğinde insanıyet bahsine yerleşiverdi. O süreçte hem kitabın tamamını kapsayan bir senaryo çıktı ortaya hem de her bahsin kendi içinde alt senaryosu. İşte o zaman benim içimde bir üst metnin tuttuğu yekûnu fark ettim.

"Ben Sözüleri" ile başlayıp "Yakarış" ile biten bir kitapta kendisine yazıcı diyen, kalbi aşka, acıya, insanıyete, doğaya, kısacası yaşama ve onun ötesine açık bir kadının eserlerinden de bağımsız bir üst metin var. Her yazar için de bu böyledir sanırım.

Bir de belirtmem gerek, büyük senaryoyu cümleler suretinde işlerken ister istemez seçtiklerimi elemek mecburiyetinde kaldım. Yani altını çizdiğim her satır her cümle girmedi bu kitaba. Bir bakıma o çok istediğim şeyi yine gerçekleştiremedim, cümlelerle ilgimi yine kesemedim.

Bir şey daha var söylenmesi gereken. Belki başkaları tarafından çok sevilen cümleleri bu kitaba almamışım ya da benim aldığım bir cümle okuyucuya düpedüz sakil gelebilir. Ama *Yerli Yersiz Cümleler* benim bende ne gördüğümü ne aradığımı gösterir sonuçta. O da sözünü ettiğim üst metinle-büyük senaryoyla bağlantılıdır.

Yerli Yersiz Cümleler ortaya çıkarken bütün kitaplarınızı yeniden okudunuz. Yaklaşık yirmi yılın verimi... Nasıl bir duyguydu bu? Keşke böyle yazmasaymışım, böyle söylemeseymişim, ya da iyi ki yazmışım dediğiniz oldu mu?

Elbette oldu. Çok güvendiğim fakat beni hayal kırıklığına uğratan kitaplarım oldu. İsimlerini söylesem şaşarsınız. Ya da tam tersi. Fazla güvenmediğim ama şimdi olgun bulduğum kitaplar oldu. Nasıl bir duygu? Bana pek iyi gelmedi itiraf edeyim. Yazmalı ve bir daha geri dönmemeli.

Sizin diğer kitaplarınızın adlarına baktığımızda da "hece, kelime, cümle, mürekkep, defter" gibi sözcükleri görüyoruz. Hep yazıya, cümleye çıkan isimler... Bu tercihi nasıl okumalısınız?

Yazının organik dünyası. Çok büyüleyici bir şey bu. Değil mi ki mânâ bir kâğıdın üzerinde bir kalem ağzından mürekkebin bıraktığı izde görünüyor. Orada ruhun şeması çıkıyor. Dahası mananın görünür kılınmasında bir sır aşikâr oluyor ve bunu sağlayan da yazı malzemeleri. Yazının yani doğrudan el yazısının kutsiyetine her zaman inanan, öğrencilerini ödevde daima el yazısına zorlayan biri için kaçınılmaz bir gerçeklik. Yazı medeniyeti dediğimiz bir şey var ve orada artık yazının ne anlattığı değil onun malzemesidir aslolan. Deftere, kâğıda, kaleme, mürekkebe, harfin biçimine perestiş eden yanımızla kutsarız onu.

Ben yazmaya kalkışmadım, yazmaya mecbur kaldım

"Yazı" hayatınızın merkezinde... İki alıntıyla sorumuzu yöneltmiş olalım. "Yaşamayı bileydim yazar mıydım hiç şiir", "Yazmasam deli olacaktım" Siz nerede duruyorsunuz?

İkisi arasında fark yok ki. Yaşama beceriksizliğinden yazı ya da sanat yoluyla tahliye, çıldırmamak için. Değil mi ki ben yazmaya kalkışmadım, yazmaya mecbur kaldım. Heves sonradan geldi ve çok ayrıntıda kaldı.

Nun Masalları'nın yayımlanış tarihi 1997. Kitabın ilk cümlesi şöyleydi: "Kaç zamandır yazmak istiyordu. Şimdiye kadar hiç kimsenin söylemediği şeyleri, hiç kimsenin söylemediği biçimde söylemek, yazmak istiyordu." Nun Masalları'ndan Mücellâ'ya aradan geçen yirmi yılın ardından bu ilk cümleyi nasıl tamamlarsınız? O uzun yürünmüş yola baktığınızda neler görüyorsunuz?

Bir gülümseme beliriyor şimdi yüzümde o cümleye dönünce, bir aydınlık. Çünkü bir bakıma kendi yazı maceramın da mecburiyet ve heves arasında sendeleyeni programını vermişim. Benlik hallerinin dile getirilmesinin çok da makbul tutulmadığı bir gelenekte aykırı bir figür olarak beliren hattat (ve genç mezarlık bekçisi) kendi yaşamına ve ruhuna dair farklı bir şeyler yazmaya kalkışmıştı. Ve sonuçta yazdığından utanmıştı. Yakmıştı yazdıklarını ama sonra tekrar yazmıştı. İşte bu bizim hikâyemiz. Yazdığımız edebiyat oluyorsa tahammül edebiliriz buna yoksa geriye

sadece yazının utancı kalır. *Nun Masalları'nın* meselelerinden birinin "Yazı Utancı" olduğunu, bunu benim bile yeteri kadar fark edip üzerinde durmadığımı da şimdi anlıyorum. Öyle olmasa *Yerli Yersiz Cümleler*'de "Yazı Utancı" adına açılan bölüm bu kadar cılız kalmazdı.

Bu süreçte çok satan bir yazar olmak sizi şaşırttı mı? Ya da ürküttü mü?

Ürküttüğünü söyleyemem ama evet şaşırttı. Anlaşılmazlık yaftası en azından *Nar Ağacı*'na kadar boynuna asılı kalmış birinin görece çok satması şaşırtıcı geldi bana. Diğer yandan bu durum güven de verdi, hem okuyucuya güven duydum hem kendi yazdıklarına. Sonra duyduğum güvenden şüphelendim.

Nar Ağacı ile başlayan dildeki sadeleşme, duruluk -belki yeni üslup demeliyiz- sürececek mi? Bu üslup değişikliğini yeni bir dil arayışı ile mi açıklamalıyız?

Yerli Yersiz Cümleler'de üslubumdaki değişimle ilgili cümleleri "Dalgalandım da..." ve "Duruldum" başlıkları altında topladım. Gördüm ki hallerim değiştikçe üslubum değişmiş ve bu bana iyi gelmiş. Arayış mı? Bundan sonrasını ben de bilemem. O çetrefil gelip dilimde yuvalanır belki yine. Belki sadelikte kalabilirim. Yeter ki sığılta demir atmayayım.

İnternet ve akıllı cep telefonları yaygınlaştı, e-kitap çıktı. Okuma koşulları değişiyor. Sosyal medyayla birlikte bir aforizmalar çağına girdik. Bu tür gelişmeler-değişmeler yazarı etkiler mi? Ya da bütün bunların ne kadar uzağındasınız?

Kongre Kütüphanesi'nden bir kitabı elektronik ortamda "elime" aldığımda pek memnun olduğumu inkâr edemem. Bilgiye anında ulaşmaktan hiç şikâyetçi değilim. Ama bu kadar. Neticede yine yazı masama defterimin başına dönerim. Çağın imkânlarının ve dayatmalarının okuma ve yazma alışkanlıklarını etkilediği bir noktaya kadar doğru olabilir ama edebiyatın özü değişmez, umarım değişmez.

Hikâye, deneme, roman, mektup, makale, inceleme-araştırma, -çok az bilirse de yazı hayatınızın bir döneminde şiir de denemişliğiniz var- edebiyatın hemen hemen her türünde eser verdiniz. Bu bir arayışın sonucu mu? Belki bu soruyu

şöyle tamamlayabiliriz. Nazan Bekiroğlu romancı olarak mı anılmak ister?

Yazmayı bir bütün olarak sevdim ben. Bütünüyle sanatı çok sevdim. Tahammülün en kestirme yolu olarak göründü bana. Ama gelip durduğum yer roman gibi görünüyor ve buna itirazım yok.

Yazar olmayı hiç düşlememiştin

Mücellâ'da sizi Nazlı karakteriyle bir roman kahramanı olarak görüyoruz. Romanda geçen bir cümleden hareketle soruyorum. Daha ortaokul talebesiyken kendinizi ilerde bir romancı olarak görür müydünüz? Yazarlık, çocukluk hayaliniz miydi?

Asla. Aklımın ucundan bile geçmemiştin. Oysa okumayla yazmayla iç içeydim, resimler yapıyordum, sanatkârca hassasiyetlerim vardı. Sanatı kışkırttığımı çok sonradan fark ettiğim huzursuzluklarım had safhadaydı. Ama yazar olmayı hiç düşlememiştin. Garip bir durum. Yazının kendisiyle o kadar avunursunuz ki yazar olmak aklınızın ucundan bile geçmez. Sanırım böyleydi.

Aynı zamanda akademisyensiniz. Uzun yıllardır hocalık yapıyorsunuz? Yazarlık serüveninizi nasıl etkiledi? İlk kitabınızı geç yayımlamanızın bununla bir ilgisi var mı?

Akademisyenlik, yazı hayatımı olumlu yönde etkiledi. Yeni Türk Edebiyatı profesörüyüm neticede. İşin teorisini, tarihçesini bilmek beni donanımlı kıldı. Teknik sorunları daha rahat çözebildim. Yazarlık ise -ilk zamanlar inkâr etmeye kalkışsam da itiraf edeyim artık- akademisyenliğimi olumsuz yönde etkiledi. Akademisyenliğin asgari şartlarını yerine getirmiş olmak aldığım maaşı hak etmek kadar razı kıldı beni kendimden ancak, bunu da şimdi görüyorum. Ben gemisi bambaşka sulara yelken açmış. Yazarlık maceram olmasaydı daha verimli bir akademisyen olabilirdim kuşkusuz. Ama pişman mıyım? Hayır. Yine olsa aynı yapırdım bu can bu tende durdukça başka türlü mümkün değil. İlk kitabın geç yayımlanmasına gelince. Akademisyenlikle bir ilgisi olduğunu sanmıyorum. Hayatının merkezine yazarlığı değil yazıyı alan biri için kitabı yayımlanmış

yayımlanmamış fazla önemi yoktur. O gecikme bu lakaydinin eseridir.

Otuz yılı aşkın bir zamandır aynı üniversiteden aynı odanın penceresinden dünyaya bakmak -çok örneğine rastlamadığımız bir durum- nasıl bir duygu?

Evet, aynı yerleşke içinde birkaç bina birkaç oda değişsem de hep aynı denize baktığım için aynı odada oturduğumu varsayabiliriz. Masamı doğrudan denize bakacak şekilde yerleştirmedim hiç. Deniz hep sağ ya da sol yanımda uzandı. Bulutlar geldi bir yanımdan, yağmur geldi. Mevsimler geçti. Ve ben hiç sabitlik duygusu hissetmedim. Hep değiştim.

O meşhur cümle bana ait değil!

Yeniden başa dönersek internette size atfedilen bir söz var. "Birine altı çizili kitaplarınızı vermek, yaralarınızı emanet etmektir bir bakıma..." diye... Siz bu kitapla okura yaralarınızı mı emanet ediyorsunuz?

Bu cümle benim değil, Elif Şafak'a ait yanlış bilmiyorsam. Ama internette cümleler de sahibinden kopuyor, bir tür anonimleşme alanı. Elif Hanım'ın cümlesine dönersek galiba evet, öyle olacak. Kendi satırlarımın altını çizdim ve işte cümlesini ortalığa saçıverdim. Şimdi benim bende ne gördüğüm de ortaya çıkacak. O da yaralarımın ibaret. Neticede *Yerli Yersiz Cümleler*'in biriyle, "Bütün kitaplarımı yeniden okuduğumda gördüm aşkın söylettiğinden güzelmiş belânın söylettiği. Çünkü aşk gözbağymış da acı gaffet perdesini kaldırmış."

Son olarak Nazan Bekiroğlu bu kitaptan sonra bir romanla mı okurun karşısına çıkacak?

Çalışıyorum. Üstesinden gelebilirim evet bir roman olacak.